

**O PISANJU ANGLIZAMA
 ROCK AND ROLL I RENT A CAR
 U SRPSKOHRVATSKOM JEZIKU**

DANKO ŠIPKA, Sarajevo

UDK 808.61/.62—316.3

Stručni rad
 Primljen: 22. oktobra 1983.
 Prihvaćen: 22. aprila 1984.

Naše otvaranje civilizacionog kruga prema zapadnom svijetu uslo-
 vilo je pojavu niza stranih riječi u srpskohrvatskom jeziku. Među njima
 su i anglizmi *rock and roll* i *rent a car*. Pravopis je u načelu jasno re-
 gulisao način pisanja ovakvih riječi, ali ne daje odgovor na brojna kon-
 kretna pitanja koje se javljaju u praksi. Naime, tačka 165a Pravopisnih
 pravila glasi:

»Zajedničke imenice i pridjevi koje smo primili ili koje primamo iz
 živih stranih jezika u naš jezik ulaze u onom obliku u kojem se čuju i
 usvajaju i zato se pišu onako kako se izgovaraju.«¹

Dakle, u slučaju u kome je ovdje riječ ne može se prihvatiti iz-
 vorno pisanje, tj. engleska grafija (*rock and roll* i *rent a car*). U fonets-
 kom načinu pisanja, međutim, u praksi postoje znatna kolebanja, a Pra-
 vopis ove dvije riječi nije uopšte zabilježio.

Osnovni problem možemo naznačiti ovako: Da li dijelovi ovih izra-
 za treba da se pišu sastavljeno ili rastavljeno? Odgovor ćemo potražiti
 u pravopisnim pravilima o sastavljenom i rastavljenom pisanju riječi uz
 analizu primjera iz pravopisne prakse.

U engleskom jeziku izraz *rock and roll* piše se na dva načina. U
 Websterovom rječniku² stoji:

»Rock 'n' roll or rock and roll.«

Iza toga slijedi objašnjenje da ovaj izraz znači: 1. popularnu muziku
 koju karakterizuju snažni udari i mnoga ponavljanja prostih fraza, često
 s elementima bluza, narodne pjesme i kantri muzike i 2. improvizovani
 stil popularnog plesa uz rock and roll muziku, a ne »ljudljanje i kotrlja-
 nje«, što bi bio doslovan prevod njegovih sastavnih dijelova.

¹ *Pravopis hrvatskosrpskoga književnog jezika*, izd. Matica hrvatska — Matica srpska, Zagreb — Novi Sad, 1960, str. 145.

² *Webster's Third New International Dictionary* — G and C Merriam Company, Pringfield, Massachusetts, U. S. A., 1976, p. 1966.

Malo djela u našoj stručnoj literaturi bilježi ovaj izraz. Pravopis ga, rekli smo, ne spominje, a nema ga ni kod Vujaklije³, ni u Rečniku MS⁴. Izvore u kojima je *rock and roll* zabilježen možemo podijeliti u dvije grupe. Na jednoj strani je *Rečnik novih reči* Jovana Ćirilova, u kojem je ovaj izraz napisan sastavljeno: *rokenrol*⁵, a na drugoj *Kako se kaže* Ivana Klajna: »*rok-en-rol* (bolje nego rokenrol); skraćeno: rok«⁶ i Klaićev *Rječnik stranih riječi*, koji, suprotno citiranoj pravopisnoj odredbi, daje primat izvornom obliku, a fonetski piše: *rok end roul*⁷. U jezičkoj praksi stanje je još komplikovanije. U Enciklopediji Leksikografskog zavoda zastupljeno je izvorno pisanje: *rock 'n, roll*⁸ (zarez umjesto apostrofa iza *n* vjerovatno je štamparska greška). Tako je i u Džuboksu (broj 52, novembar 1978): *rock 'n' roll*. Fonetsko pisanje, u raznim varijantama, ipak dominira. Rastavljeno se piše na više načina: *rok-end-rol* (*Politika*, 9. I 1983), *roken rol* (*Oslobođenje*, 22. IX 1983), (banjalučki *Glas*, 25. III 1983), *rok 'n rol* (*Glas*, 16. II 1983), *rok en' rol* (*NIN*, 4. IX 1977) i sastavljeno: *rokenrol* (*Politika*, 18. VIII 1977, 25. IX 1979, 3. VII 1983; *Oslobođenje*, 7. VII 1979, 11. IX 1979; *Politikin zabavnik*, 16. IX 1983).

Postoje tri kriterijuma koji određuju da li se neki izraz piše sastavljeno: 1. akcenat, 2. značenje, 3. promjena. Izraz *rock and roll* transkribovan u našem jeziku ima jedan akcenat (*rókenröl*), jedinstveno značenje (kao i u izvornom, engleskom jeziku) a mijenja se kao jedinstvena složena riječ po prvoj Beličevoj vrsti. To znači da bi, prema tim kriterijumima, suprotno Klajnovoj preporuci, taj izraz trebalo pisati sastavljeno: *rokenrol, rokenrola, rokenrolu* itd. Ovaj bi oblik bio prihvatljiviji od oblika *roknrol* zbog lakšeg izgovora i silabičke strukture primjerenije našem jeziku.

I izraz *rent a car*, kao što je već rečeno, engleskog je porijekla. Složen je od glagola *to rent* (iznajmiti) i *car* (kola) i u našem jeziku znači: »iznajmljivanje kola uz naknadu koje obavljaju specijalizovane agencije«⁹. Pošto je ovo kategorijski isti slučaj kao i *rock and roll*, i na njega se odnosi pravopisna odredba 165a, što znači da i ovaj izraz treba pisati onako kako se izgovara u našem jeziku, a ne izvorno. Nejasno je samo to da li ga treba pisati rastavljeno ili sastavljeno, jer nije zabilježen ni u

³ Milan Vujaklija, *Leksikon stranih riječi i izraza*, izd. Prosveta Beograd, 1954.

⁴ *Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika*, knj. V, Matica srpska, Novi Sad, 1973.

⁵ Jovan Ćirilov, *Rečnik novih reči*, izd. Narodna knjiga Beograd, 1982, str. 186.

⁶ Ivan Klajn, *Kako se kaže. Rečnik jezičkih nedoumica*, izd. BIGZ, Beograd, 1981, str. 106.

⁷ Bratoljub Klaić, *Rječnik stranih riječi*, izd. Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1978, str. 1173.

⁸ *Enciklopedija Leksikografskog zavoda*, 5, izd. JLZ Zagreb, 1969, str. 502.

⁹ Jovan Ćirilov, navedeno djelo, str. 184.

pravopisnim normativima (Pravopisu i Pravopisnom priručniku¹⁰) niti u Rečniku Matice srpske. Ivan Klajn dopušta oblike *rent-a-kar* i *renta-kar*, ali ne *renta kar*¹¹, Jovan Ćirilov daje samo oblik *rent-a-kar*¹², Klaić dosljedno negira pravopisno pravilo, pa bilježi »*rent-a-car* (čit. *renta-kar*)«¹³, a u Vujaklijinom Leksikonu ovog izraza nema. U jezičkoj praksi zastupljen je različit način pisanja. Riječ je izvorno napisana u Enciklopediji Leksikografskog zavoda: *rent-a-car*¹⁴. Tako je i u sarajevskom Svijetu (od 29. VII 1979), kao i u banjalučkom Glasu (od 3. VIII 1979) i Oslobođenju (od 7. IX 1983), ali bez crtica: *rent a car*. Fonetsko je pisanje češće i javlja se u više varijanti: *rent-a-kar* (NIN, 27. I 1980; Politika, 24. III 1979. i 25. VIII 1982; banjalučki Glas, 27. III 1978. i 3. IV 1978), *rent a kar* (NIN, 11. IV 1978), *rent-e-kar* (banjalučki Glas, 5. VIII 1978), *rent' a kar* (Oslobođenje, 24. VIII 1978) i sastavljeno *rentakar* (Oslobođenje, 26. IX 1978. i 31. VIII 1979).

Ovaj izraz u našem jeziku potpuno je srastao (ima jedan akcent: *rěntakār* i promjenu po prvoj vrsti: *rentakar*, *rentakara* itd.). To je već dovoljan razlog da se preporuča sastavljeno pisanje. Osim toga, zadovoljen je i treći kriterijum za sastavljeno pisanje. Mada značenje ovog izraza u cjelini čuva vezu sa značenjem svojih sastavnih dijelova, ono ipak nije istovetno, kao što pokazuje različita upotreba u našem jeziku: *agencija rentakar*, *putovanje rentakarom*, *rentakarova vozila* itd.

Opšti je zaključak da anglizme *rock and roll* i *rent a car* u srpsko-hrvatskom jeziku treba pisati fonetski i sastavljeno.

¹⁰ *Pravopisni priručnik srpskohrvatskog-hrvatskosrpskog jezika*, izd. IP »Svetlost«, OOUR Zavod za udžbenike, Sarajevo 1975.

¹¹ Ivan Klajn, navedeno djelo, str. 106.

¹² Jovan Ćirilov, navedeno djelo, str. 184.

¹³ Bratoljub Klaić, navedeno djelo, str. 1153.

¹⁴ Enciklopedija Leksikografskog zavoda, 5, izd. JLZ Zagreb, 1969. str. 443.